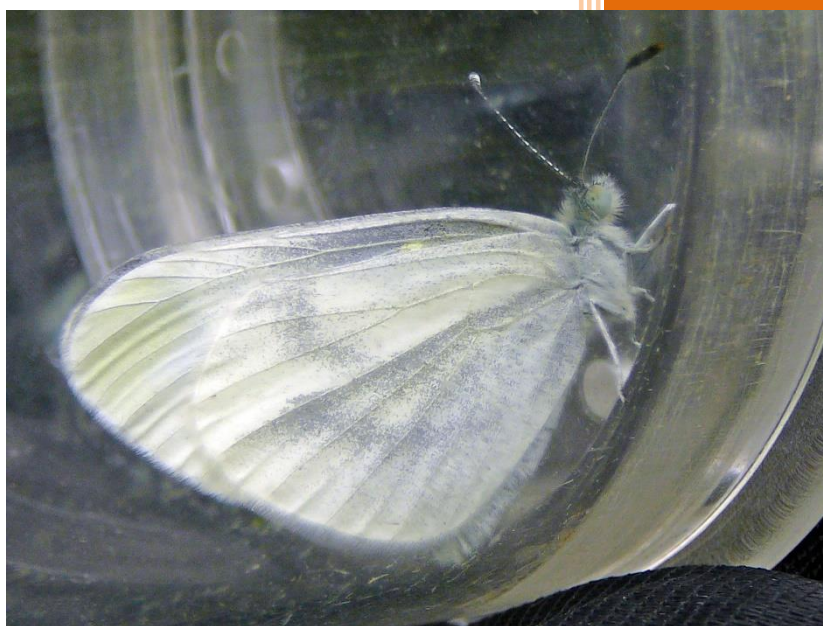

2016

Jaarverslag Vlinders en Libellen

Inhoud

TERUGBLIK op 2016	4
Werkgroepactiviteiten	4
Waarnemers.....	6
Weersomstandigheden	6
DAGVLINDERS.....	7
Statistische gegevens en fenologie	9
Soortbespreking	10
LIBELLEN	17
Statistische gegevens en fenologie	18
Soortbespreking	19
MACRONACHTVLINDERS.....	26
Bijzonderheden in de Hoeksche Waard	26
HWL-TERREINEN.....	28
De Staart.....	28
Oudendijk - Hoekse weg / Idylle.....	28
Kleine terreinen in beheer bij HWL	29

TERUGBLIK op 2016

Werkgroepactiviteiten

Er waren 7 gezamenlijke excursies naar terreinen binnen de Hoeksche Waard.

Dagexcursie	Terrein
30 april	Esscheplaat
18 mei	Vlietproject Buijensweg
6 juli	Kuipersveer
20 juli	HWL-terreintjes Plan Argusvlinder
23 juli	Mijl- en Nieuwlandse Bos (publieksexcursie)
3 augustus	Idylle, Strijen
17 augustus	Vlietproject Buijensweg

Er waren 7 nachtvangsten (op het laken en met smeer) in de Hoeksche Waard.

Nachtvangst	Terrein
15 april	Klein Profijt
6 mei	NLC
3 juni	Klein Profijt, Nationale Nachtvliedernacht
1 juli	Het Groene Veld, 's-Gravendeel
5 augustus	Klein Profijt
2 september	Borrekeen, Zuid-Beijerland
30 september	Klein Profijt

De publieke nachtvangst (tijdens de Nationale Nachtvliedernacht op 3 juni) trok geen deelnemers, ondanks een aankondiging op de HWL-website en in de lokale pers.

In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt met als doel kennisverdieping en uitwisseling van ervaringen.

Op 23 juli was de publieksexcursie 'Dagvlinders en Libellen kijken' (door MKu, KvdB, HB, MZ).

Vanwege de vele werkzaamheden in het Trekdambos werd de excursie dit keer gehouden in het Mijl- en Nieuwlandse Bos. Het blijkt een goede locatie want er werden veel soorten gezien: 16 soorten dagvlinders, 1 nachtvlinder en 7 soorten libellen.

Bij mooi vlinderweer waren er 22 deelnemers.

Het AD stuurde een fotograaf, in de regiobijlage van het AD werd een stukje geplaatst.

In de maanden augustus en september heeft de werkgroep op Klein Profijt een foto-expositie ingericht over dagvlinders in de Hoeksche Waard.

Voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer werden 10 monitoringroutes gelopen: in de terreinen Tiengemeten, Tiendgorzen, Dintelse Gorzen, Esscheplaat, APL-polder, Oudeland van Strijen en de Drom (door KvdB, WK, HB, MZ). De resultaten zijn in afzonderlijke rapportages vastgelegd, deze zijn beschikbaar in de bibliotheek van Klein Profijt. Op de Esscheplaat werd daarnaast een soortgerichte monitoringroute gelopen voor het landelijke meetnet Vlinders en Libellen (Glassnijderroute door KvdB).

Op 3 augustus werd het Idylle-terrein in Strijen officieel geopend. Het terrein werd vorig jaar ingezaaid met een bloemenmengsel van de Vlinderstichting, maar is momenteel nog te 'grassig'. Het inzaaien van ratelaar moet er in de komende jaren voor gaan zorgen dat het terrein bloemrijker wordt (ratelaar parasiteert op de wortels van grassen).

6 HOEKSCHE WAARD

donderdag 4 augustus 2016

► Idylle initiatief van Vlinderstichting, Hoekschewaards Landschap en Strijen

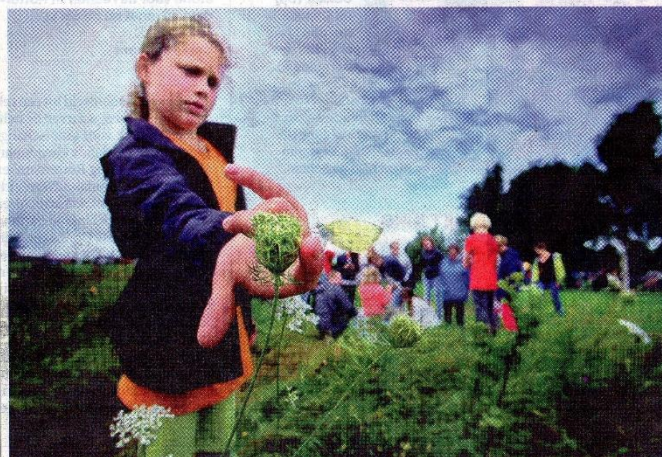
Pleisterplek voor vlinders geopend

Voorzichtig haalt kleine Sam met haar wijsvinger een koolwitje uit het glazen kastje. Het samenspel tussen Sam en het koolwitje is de harmonieuze handeling die de opening van de Vlindertuin Idylle aan de Hilsondusstraat in Strijen symboliseert.

Arco Bomgaars
Strijen

Precies op de overgang tussen Strijens woongebied en het polderlandschap rond het Keendorp is een stukje grond speciaal ingezaaid dat een aantrekkelijke pleisterplek voor vlinders én bijen moet vormen en waar wandelaars kunnen genieten van de bloemenpracht.

De Strijense idylle is een initiatief van de Vlinderstichting, Hoekschewaards Landschap en de gemeente Strijen. „De dertigste in heel Nederland in een serie van in totaal 45 idyllen die worden ontwikkeld”, vertelt Kars Veling van de Vlinderstichting. „In april 2013 is in Tilburg, in het midden van een woonwijk, de eerste

▲ Een jonge bezoeker van de vlindertuin heeft een koolwitje op haar hand.

FOTO VICTOR VAN BREUKELLEN

idylle geopend om meer bloemrijke plekken te creëren.”

De contacten in Strijen dateren ook al van drie jaar geleden. Veling: „Van de PostcodeLoterij hebben we de financiële mogelijkheden gehad om dit idylle-project op te starten. De gemeente Strijen behoorde samen met Hoekschewaards Landschap tot één van de aanvragers om een idylle te scheppen. Wij hebben als stichting

de locatie bekeken en besloten dat dit een mooie plek was. Vanaf 2014 zijn er voorbereidingen getroffen om het stukje landschap zo bloemrijk mogelijk in te richten, maar deze idylle in Strijen is nu nog te 'grassig'. Er moet dus nog het nodige gebeuren.”

Terwijl Veling zijn relaas doet, zijn de in totaal dertig koolwitjes die speciaal worden 'uitgezet' fladderen aan hun verkenningstocht in de omge-

ving begonnen. „Koolwitjes zijn eigenlijk de kroeglopers onder het vlindervolk”, zegt de vlinderexpert lachend. „We zetten nu deze vlinders uit, maar het is natuurlijk de bedoeling dat andere soorten zelf hun weg naar deze plek naast de speeltuin zullen vinden.” Veling heeft die woorden nog niet uitgesproken als een Icarusblauwtje, een vlinder uit de pagefamilie, neerstrijkt op een bloem.

'Kwaliteitsbewaking'

„Kijk, het proces is al in volle gang”, constateert Cees Mesker van Hoekschewaards Landschap, dat de 'kwaliteitsbewaking' van de idylle zal gaan verzorgen. De Puttershoekse inker Flip Wols verleent ook zijn medewerking aan het project en zal het wel en wee van de bijenpopulatie in Strijen in de gaten houden.

Wethouder Wilko van Tilburg is namens de gemeente Strijen trots op het stukje natuur- en dierenpracht aan de Hilsondusstraat. „Waar mogelijk willen we als gemeente een bijdrage aan natuurontwikkeling leveren en dat is met dit initiatief een mooie aanvulling op het groen dat Strijen al heeft. Met de bewoners van de wijk hebben we ook gekeken naar de inpassing van de idylle, omdat er in dit gedeelte ook een hondenuitlaatplaats was. Dat is met elkaar goed afgestemd, waardoor we een fraai stukje natuurschoon in Strijen rijker zijn.”

Waarnemers

Dit verslag kan alleen worden opgesteld doordat mensen de moeite nemen om hun waarnemingen van vlinders en libellen vast te leggen. Hieronder een zo volledig mogelijke lijst van personen waarvan in 2016 waarnemingen (mondeling en/of schriftelijk, mogelijk via Waarneming.nl) werden verkregen en gebruikt in dit rapport.

Waarnemers van de Werkgroep Vlinders en Libellen (met vermelding van waarnemerscode)

Kees van den Berg	KvdB	Henk Bunjes	HB	Marjan Reitsema	MR
Marianne Bianchi	MBi	Wilma Kapoen	WK	Ton Schilperoord	TS
Peter Boelaars	PB	Marjon Kunst	MKu	Bob Wiggers	BW
Rita van den Bos	RvdB	Cees Mesker	CM	Marion Zondervan	MZ

Externe waarnemingen

Voorals vogelaars en floristen gebruiken de site Waarneming.nl om ook hun vlinder- en/of libellenwaarnemingen bekend te maken, dit is een waardevolle aanvulling op onze eigen waarnemingen. Waar van toepassing is ook een waarnemerscode toegevoegd. Alle waarnemers hartelijk dank!

Truus van Belle (TvB), Han Benard (HBe), Martin Benard (MBe), Joop v.d. Berg (JoopvdB), Karin v.d. Berg, Nelleke van Dijk, Kuun van Essen, Frank van Gessse (FvG), Merijn v.d. Hoogenhoff, Dick van Houwelingen (DvH), Gert Huijzers (GH), Menno Korbijn (MK), Len Korevaar (LK), Kees van Leenen (KvL), Arie v.d. Linden AvdL, Esther Linnartz (EL), Carla Noordman, Cees van Oostende (CvO), Gerard Ouweneel (GLO), Marcel Stougie (MS), via Waarneming.nl (Michel Braad, Cor Treels, Jos de Wit), Hans Westerlaken.

Weersomstandigheden

Het weer in 2016: Zeer warm, zonnig en vrij droog

De lente kwam laat op gang, zowel maart als april waren koud met tot ver in april winterse buien. In mei werden zeer warme tijdvakken afgewisseld door uitermate koele dagen.

De zomer was zonniger dan normaal, maar ook natter. In juni en juli viel er vrijwel dagelijks regen. Vooral de nachten waren warm, hierdoor waren alle zomermaanden gemiddeld warmer dan normaal. Het aantal mooi-weerdagen bleef achter bij normaal: deze zomer telde 13 van dergelijke dagen, waarvan zes in de tweede helft van augustus. Het normale aantal bedraagt 20 mooi-weerdagen. De laatste week van augustus was uitzonderlijk warm en kende 3 tropische dagen.

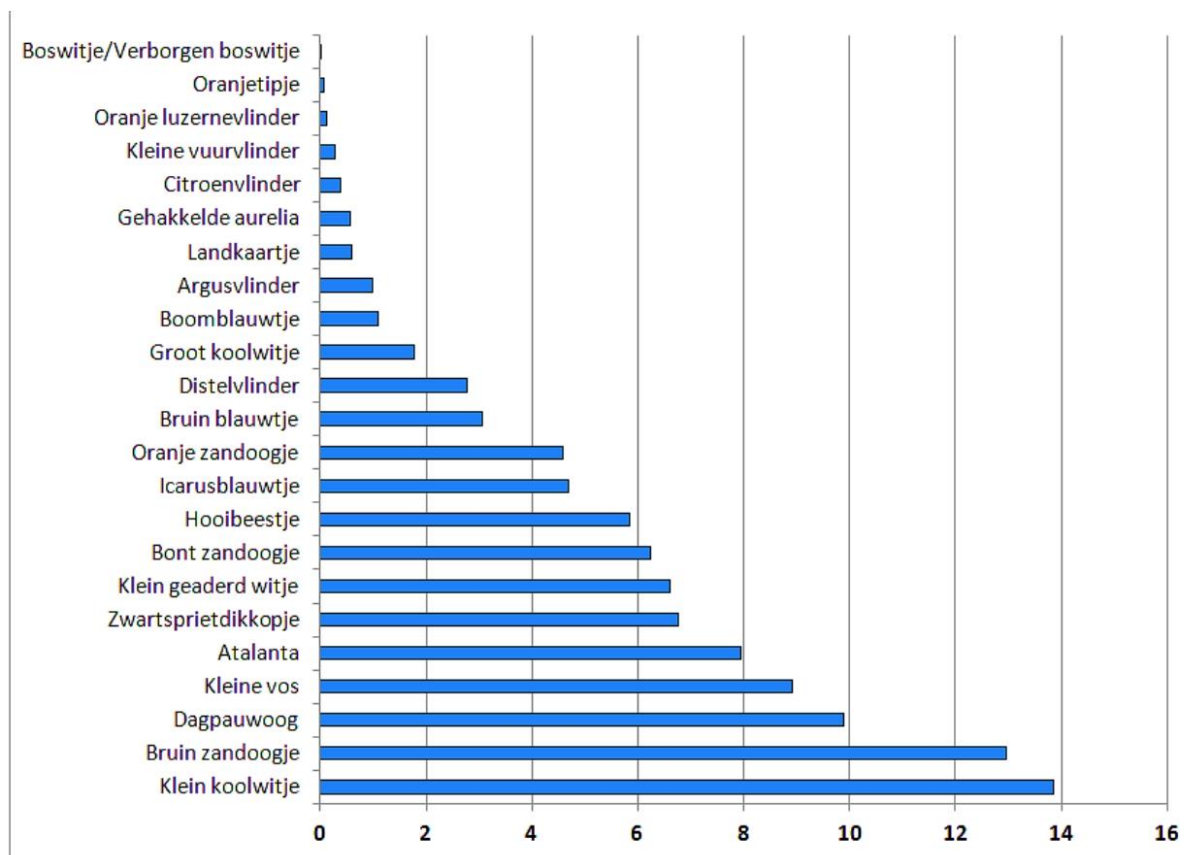
De herfst was vrij zacht, zeer zonnig en zeer droog. September was volop zomers en kende zelfs nog 2 tropische dagen op 13 en 14 september (zeer uitzonderlijk voor september). De maanden oktober en november verliepen juist kouder dan normaal.

2016 was zeer zonnig met landelijk gemiddeld circa 1880 uur zon, tegenover 1640 uur normaal. Het was daarnaast een vrij droog jaar met landelijk gemiddeld ongeveer 758 mm neerslag tegenover 849 mm normaal. In het westen en zuiden van het land was het iets natter dan normaal.

Bron: KNMI, Klimatologische Dienst

DAGVLINDERS

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2016 (N = 13.082)

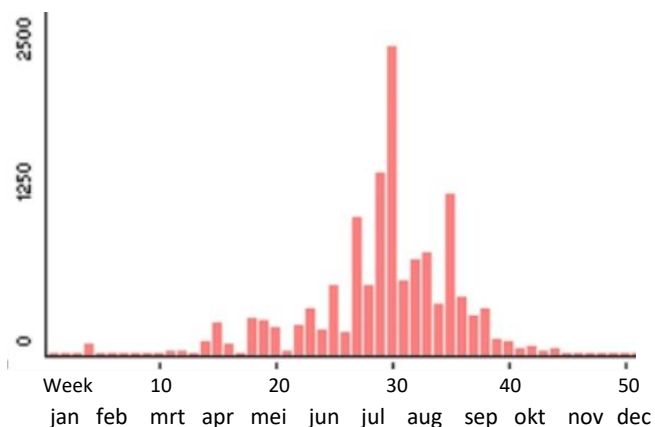
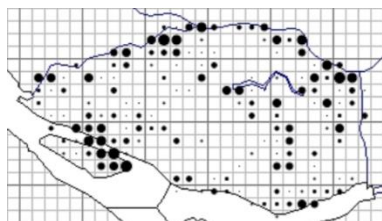

Er werden 23 soorten dagvlinders gezien, er zijn dit jaar 23% minder dagvlinders waargenomen dan in het vorige jaar.

Onderstaand kaartje laat zien waar de vlinderrijke gebieden in de Hoeksche Waard liggen, zoals te verwachten zijn dit vooral de natuurterreinen. In de grafiek is het aantal waargenomen vlinders afgezet in de tijd, het kleine staafje in januari betreft de waarneming van in bunkers overwinterende dagvlinders die werden aangetroffen tijdens inventarisatie van vleermuizen.

Aantal dagvlinders in 2016, per tijdvak

Waarnemingslocaties:

Situatie van de graslandvlinders

De forse afname van het aantal dagvlinders komt voornamelijk voor rekening van de graslandvlinders, onderstaande tabel laat dit zien.

Soort	Aantal 2015	Aantal 2016	Afname
Zwartsprietdikkopje	1142	886	22%
Bruin blauwtje	853	402	52%
Icarusblauwtje	1463	614	58%
Argusvlinder	268	128	52%
Hooibeestje	1430	765	46%
Oranje zandoogje	922	598	35%
Bruin zandoogje	2795	1697	39%
Totaal aantal graslandvlinders	8.873	5.090	3.783
Totaal aantal dagvlinders	17.151	13.082	4.069

Het is te vroeg om uit deze cijfers conclusies te trekken, de aantallen schommelen altijd door de jaren heen en ook de weersomstandigheden zijn van invloed op het aantal waarnemingen. Voor de meeste graslandvlinders is in de meerjarengrafiek (deze is opgenomen bij de soortbespreking) een positieve trend waarneembaar over de afgelopen 25 jaar, met uitzondering van de Argusvlinder en het Oranje zandoogje. Het aantal Oranje zandoogjes is eind negentiger jaren van de vorige eeuw gehalveerd, in de laatste 20 jaar is het aantal exemplaren min of meer stabiel maar de soort heeft zich niet meer hersteld van de grote terugval. Bij de Argusvlinder is sprake van een structurele afname, de aantallen zijn sinds 1990 gehalveerd.

Op de volgende pagina staat het overzicht met de statistische gegevens van de dagvlinders. Daarna volgt de soortbespreking met voor elke soort een verspreidingskaartje, waar zinvol aangevuld met een meerjarengrafiek en een fenogram. Verspreidingskaartje en fenogram zijn uitsluitend gebaseerd op de waarnemingen in het verslagjaar 2016.

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ¹.

De foto's in de soortbespreking zijn gemaakt door MZ, tenzij anders vermeld.

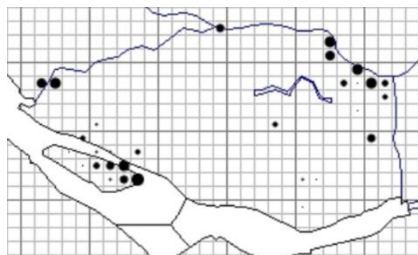
¹ Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	Aantal exemplaren 2014	vindplaatsen 2016	km-hokken 2016	uur-hokken 2016	eerste waam. 2016 (waarnemers)	laatste waam. 2016 (waarnemers)	vroegste waam. ooit HW
Zwartsprietdikkopje	886	1142	819	68	30	12	3-jul	1-sep	7-jun-2003
Koninginnenpage		1							28-apr-2007
Boswitje/Verborgten boswitje	1								7-jul-2016
Oranjetipje	9	12	29	7	6	4	7-jul	id	28-mrt-2012
Groot koolwitje	233	220	289	132	45	16	11-apr	21-mei	27-3-2013/2014
Klein koolwitje	1811	1995	1361	495	105	18	21-apr	30-okt	3-mrt-1991
Klein geaderd witje	865	522	724	263	81	18	12-mrt	26-okt	12-mrt-1995
Oranje luzernevlinder	17	22	147	17	15	7	20-mrt	29-okt	23-apr-2014
Citroenvlinder	51	25	48	47	26	14	8-jun	21-okt	2-feb-2002
Kleine vuurvlinder	37	37	34	30	20	11	30-mrt	30-aug	15-apr-2007
Tijgerblauwje		1					5-mei	6-okt	8-jun-2008
Boomblauwje	142	165	79	108	28	12	8-apr	28-sep	20-mrt-2014
Bruin blauwje	402	853	272	63	29	11	6-mei	27-sep	23-apr-2007
Icarusblauwje	614	1463	2193	98	44	16	12-mei	23-okt	22-apr-2014
Keizersmantel			1						22-jul-2014
Atalanta	1038	1347	1987	365	81	17	3-apr	3-nov	13-feb-2001
Distelvlinder	361	481	104	191	70	16	7-mei	23-sep	2-apr-2004
Dagpauwoog	1293	1783	759	337	90	20	10-mrt	27-nov	8-feb-2015
Kleine vos	1168	926	2726	364	86	18	29-feb	29-okt	2-2-2002/2014
Gehakkelde aurelia	75	154	157	61	29	11	2-apr	15-okt	15-feb-2007
Landkaartje	76	71	104	34	17	9	4-mei	12-sep	13-apr-2014
Oostelijke vos			1						14-jul-2014
Bont zandoogje	815	516	1025	270	71	17	20-mrt	3-nov	2-mrt-2014
Argusvlinder	128	268	510	65	34	12	13-apr	23-sep	2-apr-2001
Hooibeestje	765	1430	1233	167	56	15	6-mei	22-sep	21-apr-2012
Oranje zandoogje	598	922	433	92	40	16	3-jul	8-sep	29-mei-2004
Bruin zandoogje	1697	2795	3432	167	56	16	3-jun	1-sep	18-mei-2014
Aantal soorten	23	24	24						

Soortbespreking

Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

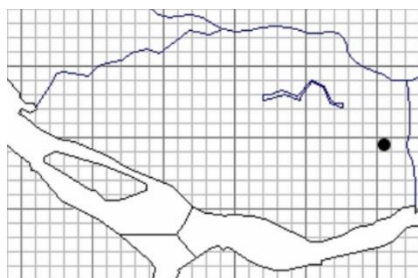
N=886

Het Zwartsprietdikkopje kan plaatselijk massaal voorkomen, op 26 juli MZ noteerde 125 exemplaren in een hooiland op Tiengemeten.

Boswitje/Verborgten boswitje

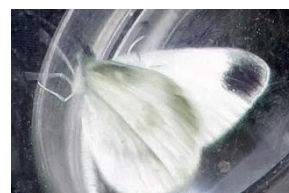
(*Leptidea sinapis*/*Leptidea juvernica*)

N=1

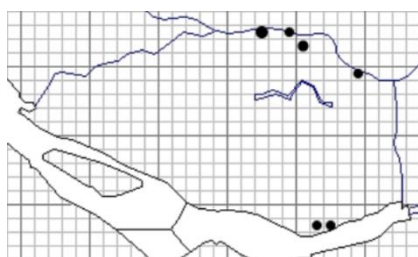
foto: HB

Een spectaculaire waarneming van HB op 7 juli!

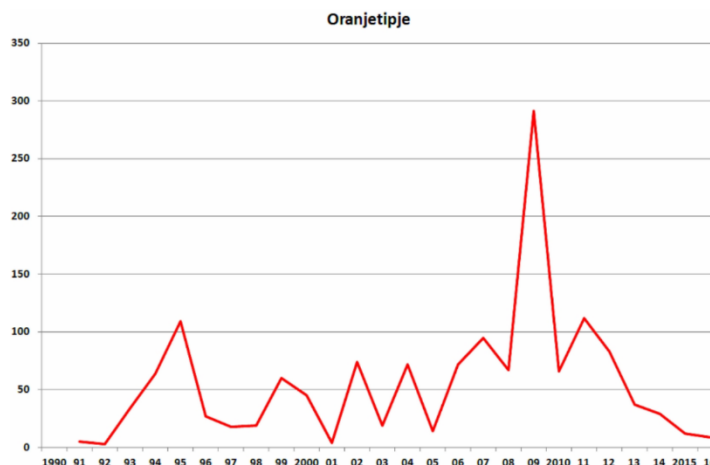
Helaas is het niet zeker om welke *Leptidea* het gaat. Beide soorten lijken sprekend op elkaar, naar later bleek is voor een zekere determinatie een genitaal preparaat of een DNA-monster nodig en daarvoor had de vlinder weggevangen moeten worden. Vooralsnog lijkt de kans groot dat het een Boswitje was, deze heeft populaties op de Sint-Pietersberg en in België. Het Verborgten boswitje is sinds 1958 verdwenen uit Nederland, de mogelijke aanwezigheid in België is nog niet onderzocht.

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

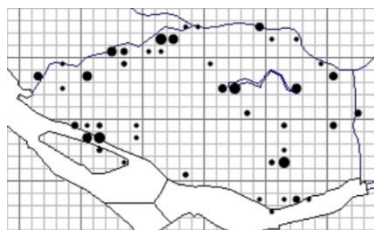

N=9

Er werden slechts 9 exemplaren gezien, hopelijk is het dieptepunt nu bereikt.

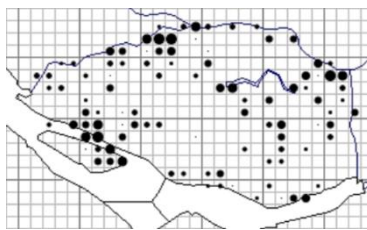

Groot koolwitje
(*Pieris brassicae*)

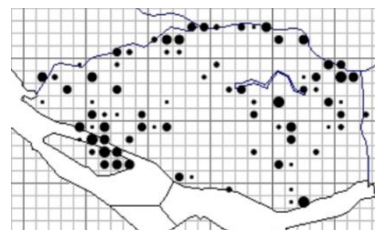
N=283

Klein koolwitje
(*Pieris rapae*)

N=1811

Klein geaderd witje
(*Pieris napi*)

N=865

Deze witjes kunnen overal op het eiland worden waargenomen. Dankzij de zachte herfst vlogen ze alle drie nog tot eind oktober rond.

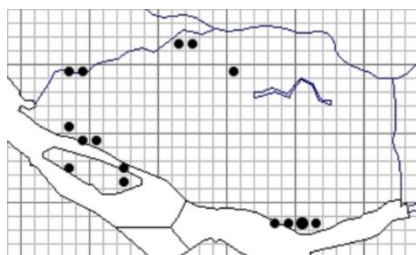
Er waren dit jaar meer waarnemingen van Klein geaderd witje (65%) en Groot koolwitje (6%). Het aantal Klein koolwitje liep iets terug (9%).

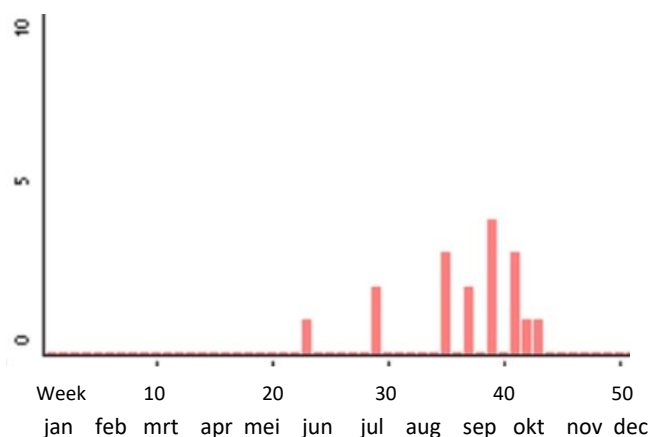
Klein geaderd witje

Oranje luzernevlinder (*Colias croceus*)

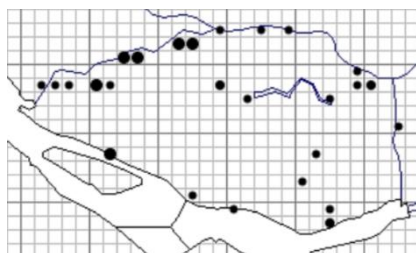
Dit jaar kwam er slechts een enkele immigrant vanuit het zuiden naar de Hoeksche Waard.

N=17

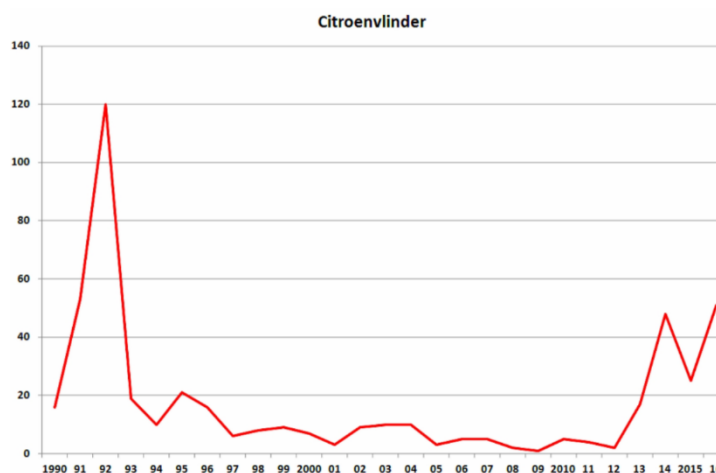

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

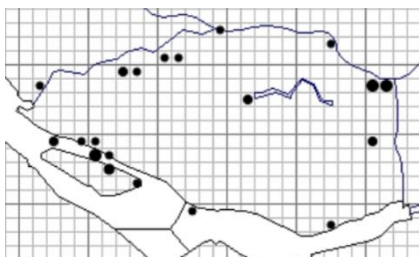
N=51

Na een lange periode van minimale aanwezigheid laat de Citroenvlinder een stijgende lijn zien.

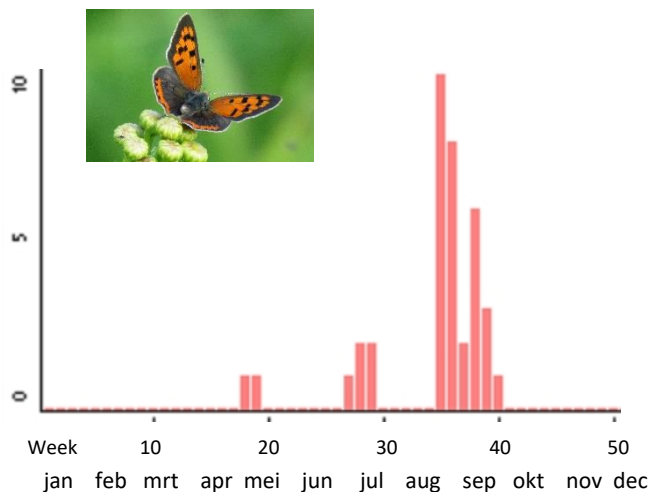

Kleine vuurvliinder (*Lycaena phlaeas*)

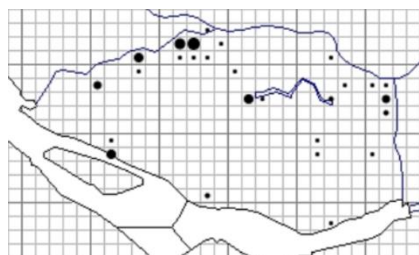
Door de mooie herfst was er sprake van een flinke derde generatie.

N=37

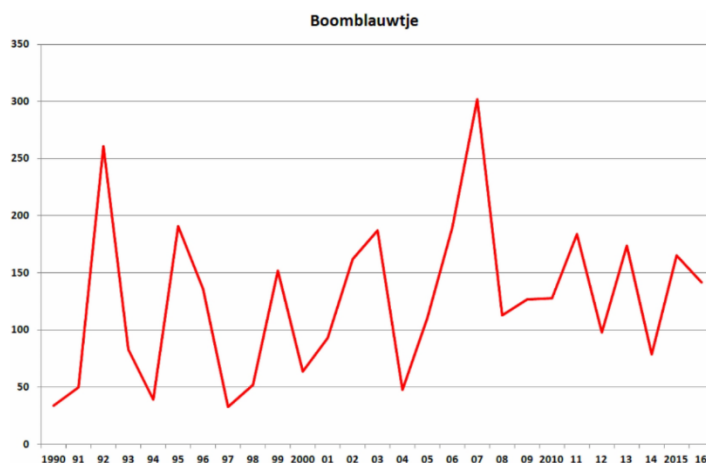

Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)

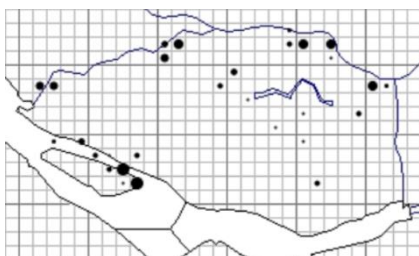
N=142

De aantallen lijken de laatste jaren minder te fluctueren.

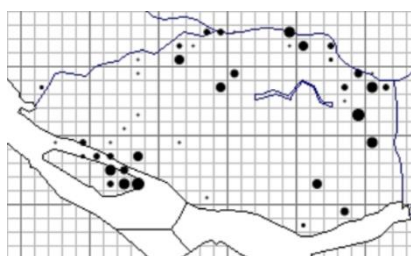
Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

Rode Lijst: gevoelig

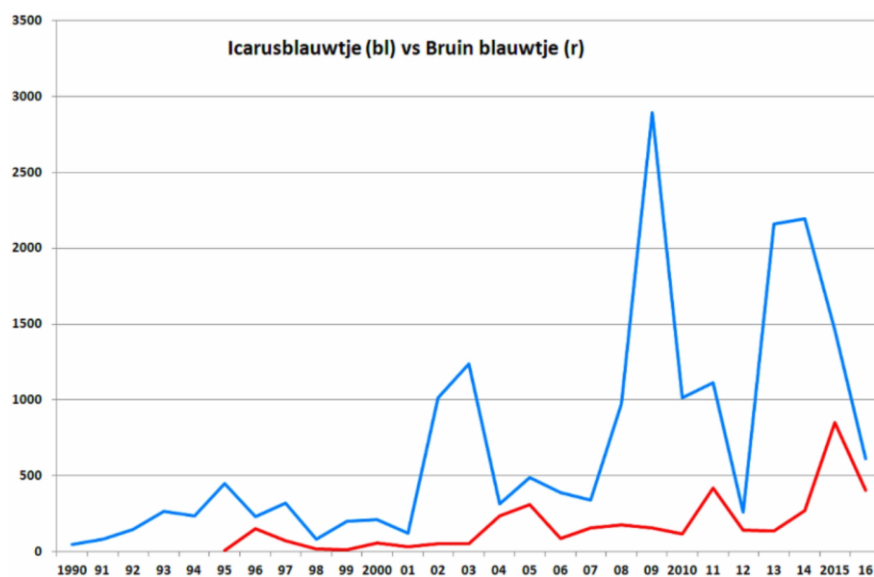
N=402

Icarus blauwtje (*Polyommatus icarus*)

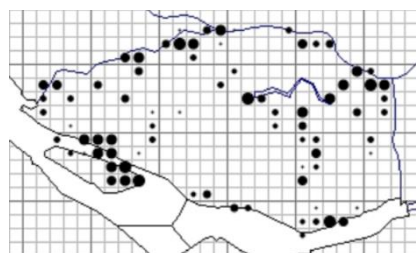

N=614

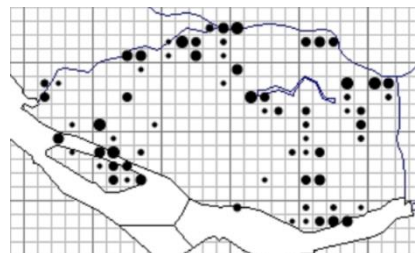
Het Bruin blauwtje is de enige Rode Lijst soort in de Hoeksche Waard. Dit jaar zit er een dalende lijn in de waargenomen aantallen van beide blauwtjes, maar de grafiek laat over de afgelopen 20 jaar een opgaande lijn zien. De natuurontwikkeling op Tiengemetten speelt hierin een positieve rol.

Atalanta (*Vanessa atalanta*)

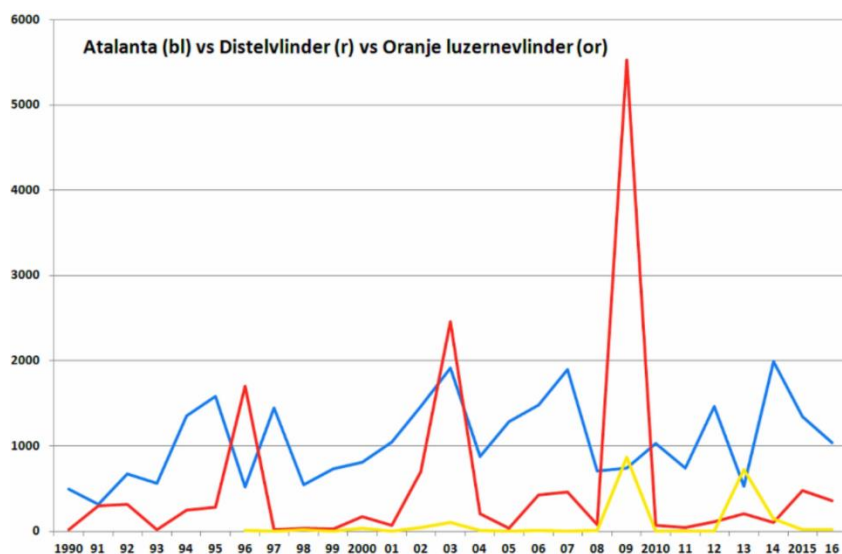
Distelvlinder (*Vanessa cardui*)

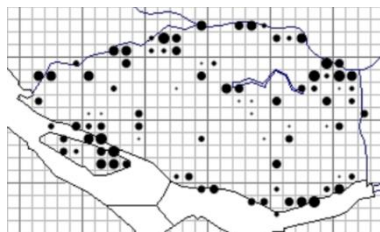
rups Distelvlinder

De immigranten uit het zuiden zorgen hier in de zomer voor een nieuwe generatie (HB vond deze rups op 6 juli op Kuipersveer).

Onderstaande grafiek illustreert het grillige verloop van de aanwezigheid van de trekvlinders op ons eiland in de periode 1990 – 2016.

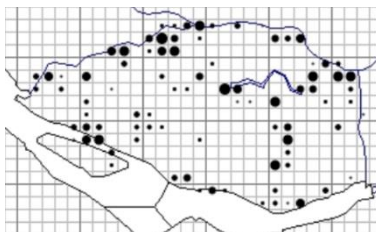

Dagpauwoog
(*Aglais io*)

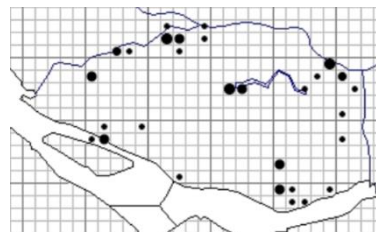
N=1293

Kleine vos
(*Aglais urticae*)

N=1168

Gehakkelde aurelia
(*Polygonia c-album*)

N=75

Deze drie soorten uit de familie van de vossen overwinteren als volwassen vlinder en zijn dus het hele jaar aanwezig. De overwinteraars zitten nogal eens in schuren, in december werden er twee overwinterende Dagpauwoogen aangetroffen in de molen van Goidschalxoord.

Overwinteraar in molen Goidschalxoord

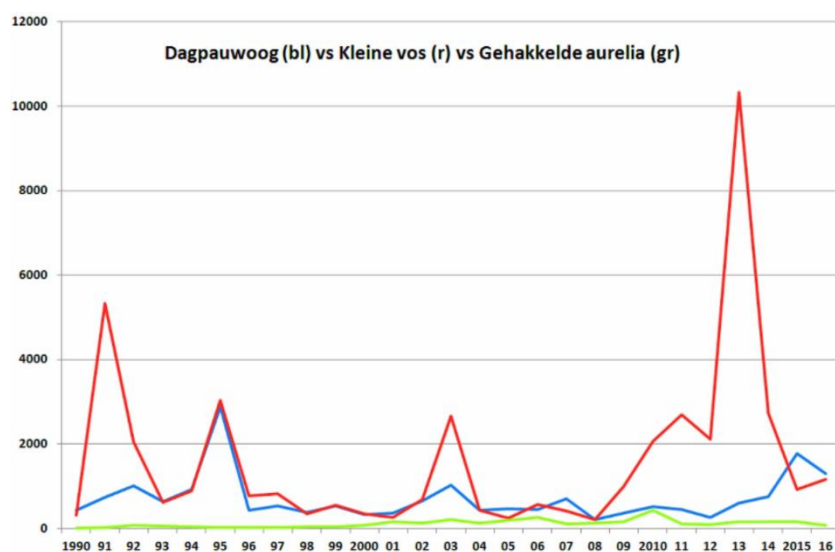
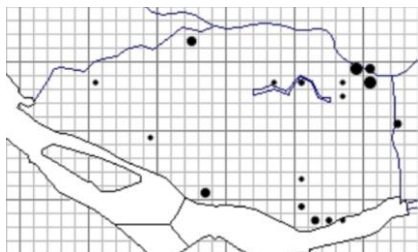

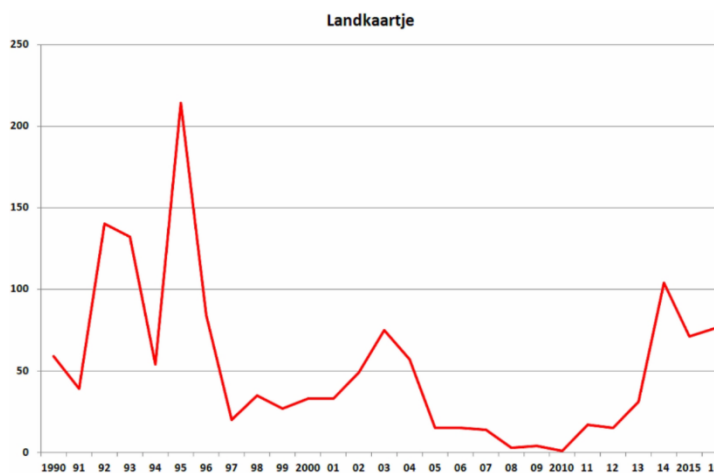
foto: Jaap van Steensel

Landkaartje (*Araschnia levana*)

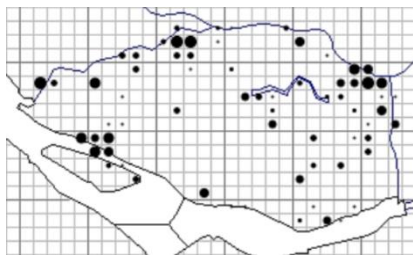

N=76

In het Mijl- en Nieuwlandse Bos was een grote populatie aanwezig, op 22 juli zag AvdL er 19 exemplaren.

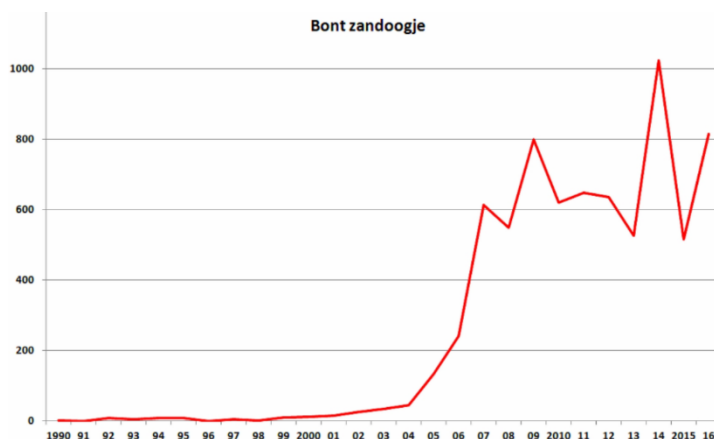

Bont zandoogje (*Parage aegeria*)

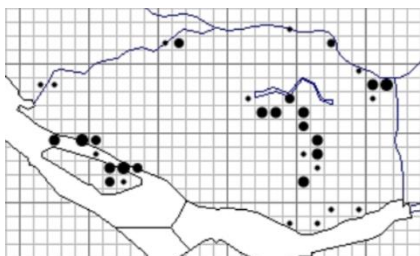

N=815

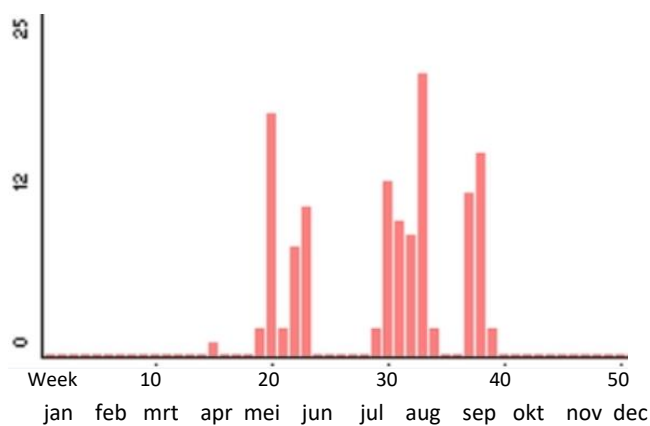
Overall aanwezig in de buurt van bomen en struiken.

Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

N=128

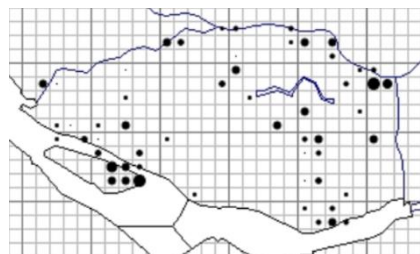

Dankzij de warme septembermaand had de Argusvlinder een 3^e generatie. Toch werden er 50% minder Argusvlinders gezien dan in 2015.

Argusvlinder - 3^e generatie op Tiengemeten

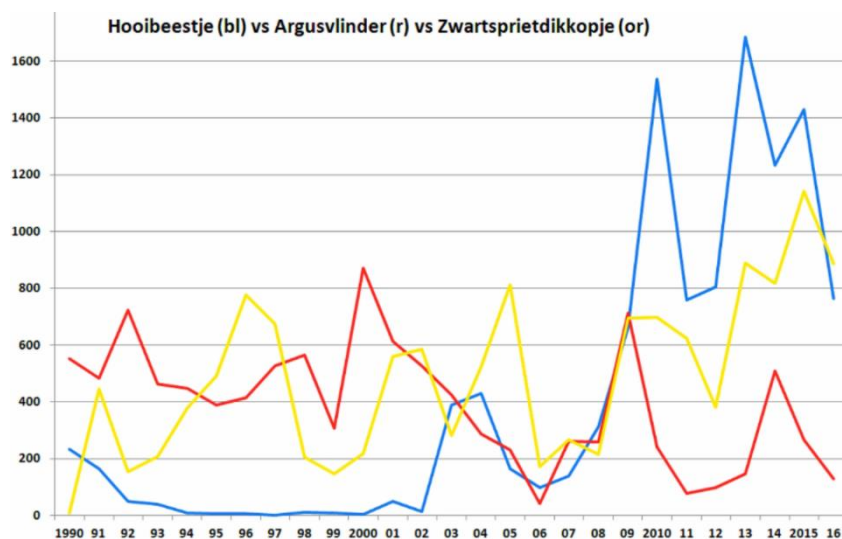

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

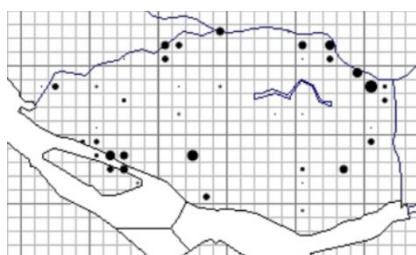

N=765

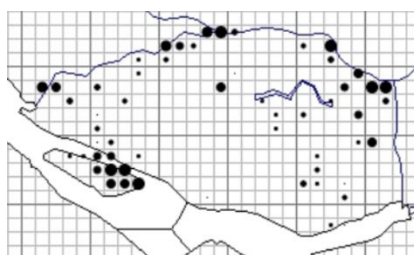
De meerjarengrafiek toont de ontwikkeling van de graslandvlinders Zwartsprietdikkopje, Hooibeestje en Argusvlinder over de afgelopen 25 jaar. De natuurontwikkeling op Tiengemeten zorgt vanaf 2009 voor een stijgende lijn bij Zwartsprietdikkopje en Hooibeestje. Ook voor de Argusvlinder is Tiengemeten belangrijk, maar aangezien de soort inmiddels op veel andere locaties is verdwenen laat de grafiek toch een dalende trend zien. Ook landelijk is er sinds 1990 sprake van een terugval bij de Argusvlinder.

Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*) Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*)

N=598

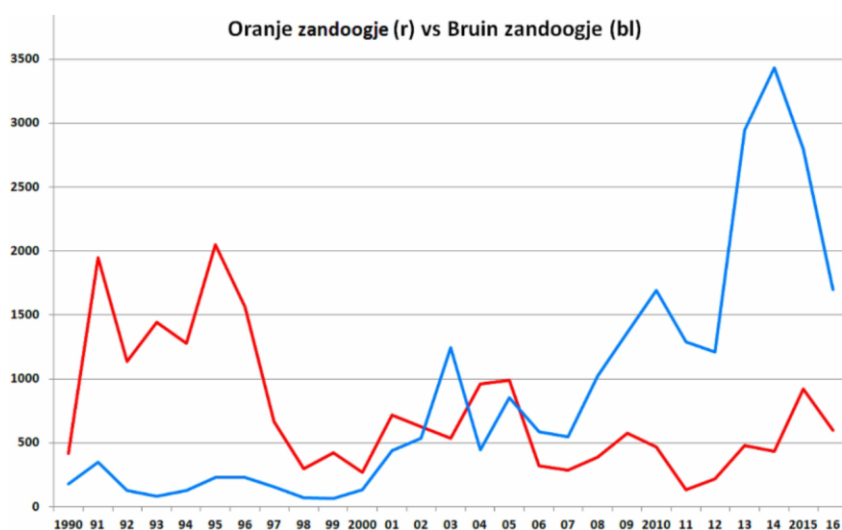
N=1697

Oranje zandoogje op Heelblaadjes

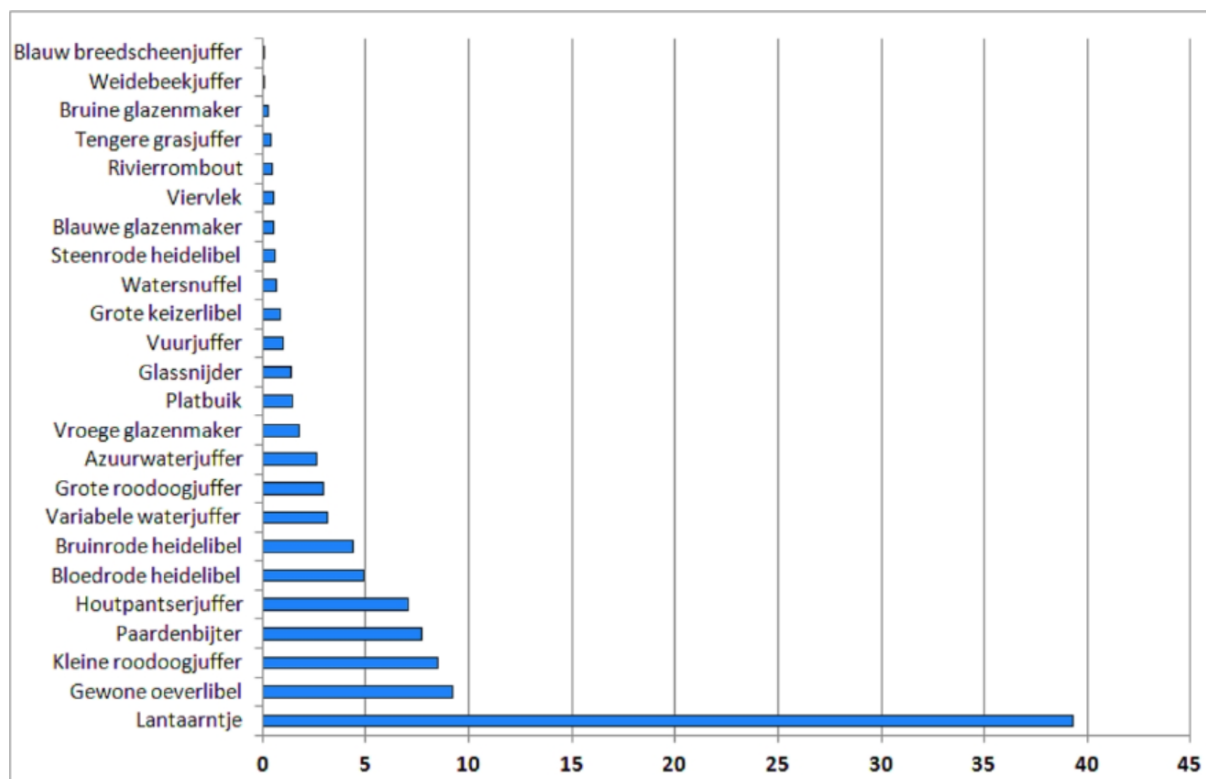
Het Bruin zandoogje kan plaatselijk massaal aanwezig zijn, BW en HB noteerden 100 exemplaren op Kuipersveer (respectievelijk op 3 juli en 6 juli).

Bij beide zandoogjes is dit jaar sprake van een flinke daling in het aantal waarnemingen.

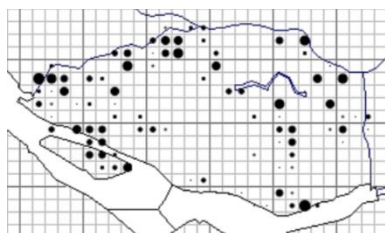
LIBELLEN

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen libellen in 2016 (N =5.794)

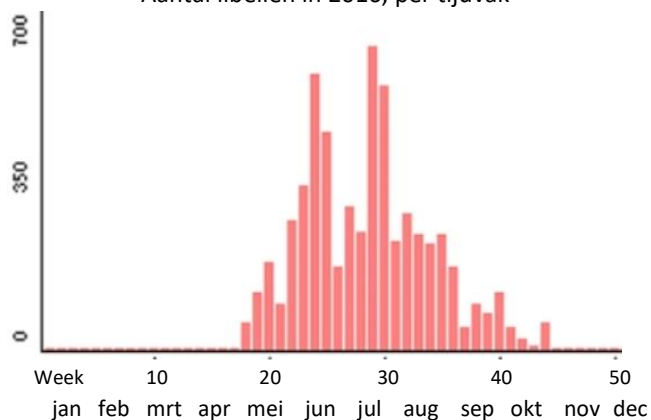

Er werden 24 soorten libellen gezien, er zijn dit jaar 4% meer libellen waargenomen dan in het vorige jaar.

Waarnemingslocaties:

Aantal libellen in 2016, per tijdvak

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving in de soortbespreking komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ².

De foto's in de soortbespreking zijn gemaakt door MZ, tenzij anders vermeld.

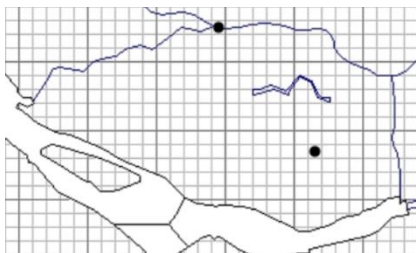
² Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	Aantal exemplaren 2014	Vindplaatsen 2016	km-hokken 2016	uur-hokken 2016	eerste waam. 2016	waarnemers)	laatste waam. 2016	waarnemers)	vroegste waam. ooit HW
Weidebeekjuffer	2			2	2	2	9-jul	MS	18-jul	HB	2-jun-2007/2012
Bruine winterjuffer			2								1-apr-2014
Tangpantserjuffer			1								2-jun-2014
Houtpantserjuffer	400	187	208	46	20	11	25-jun	HBe	16-okt	HB	4-jun-2003
Blaauwe breedscheenjuffer	1			1	1	1	7-jul	EL	id		7-jul-2016
Lantaarnje	2288	2566	2647	164	49	15	20-apr	RvdB	8-okt	GH	6-apr-2005
Tengere grasjuffer	25			6	1	1	26-aug	HBe	12-sep	MBe	22-apr-2007
Vuurjuffer	58	51	52	22	5	3	10-apr	MS	29-jun	RvdB/MBi	9-4-2007/2014
Watersnuffel	40	8	52	7	3	3	7-jul	HB	27-aug	HB	18-mei-1998/2004
Azuurwaterjuffer	152	131	193	17	5	4	9-mei	RvdB	3-aug	MBi	28-apr-2007
Variabele waterjuffer	184	490	577	28	20	11	5-mei	RvdB/KvdB	11-jul	TvB	15-apr-2007
Grote roodooijuffer	171	79	238	19	12	8	9-mei	RvdB	24-jul	GH	21-apr-2012
Kleine roodooijuffer	493	406	551	26	20	11	22-jun	RvdB	3-sep	MZ	30-mei-2007
Blaauwe glazenmaker	32	27	43	27	15	10	7-jun	HB	31-okt	HBe	1-jun-2006
Bruine glazenmaker	15	24	21	13	9	6	17-jun	MS	15-sep	HB	15-jun-2005
Vroege glazenmaker	105	111	140	54	27	11	11-mei	RvdB/DvH	24-jul	MK	25-apr-2011
Paardenbijter	447	321	940	94	45	16	13-jul	RvdB	30-okt	MBe	8-jun-2002
Grote keizerlibel	52	71	95	32	17	11	3-jun	RvdB	3-sep	MZ	7-mei-2009
Glassnijder	82	89	123	24	12	7	23-apr	HBe	16-jun	RvdB	17-apr-2011
Platbuik	84	125	77	28	19	9	5-mei	KvdB	23-jul	publ. exc.	22-apr-2007
Viervlek	32	19	70	7	3	3	7-mei	MK	10-jun	KvdB	18-apr-2010
Gewone oeverlibel	533	410	435	88	42	14	28-mei	RvdB	7-sep	GH	23-apr-2007
Zwarte heidelibel			25								30-apr-2007
Zwervende heidelibel			2								11-jun-2014
Bloedrode heidelibel	283	200	278	55	30	14	22-jun	MZ	12-okt	TvB	3-jun-2005
Bruinrode heidelibel	254	105	169	53	29	11	2-jul	GH	31-okt	GH	20-jun-2007
Steenrode heidelibel	34	158	134	24	15	11	6-jul	HB	28-sep	RvdB	10-jun-2007
Rivierrombout	27	12	10	19	6	3	1-jul	EL	18-aug	RvdB	4-jun-2007
Aantal soorten	24	21	25								

Soortbespreking

Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*)

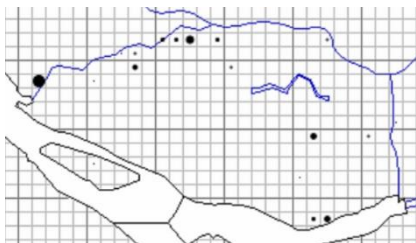

N=2

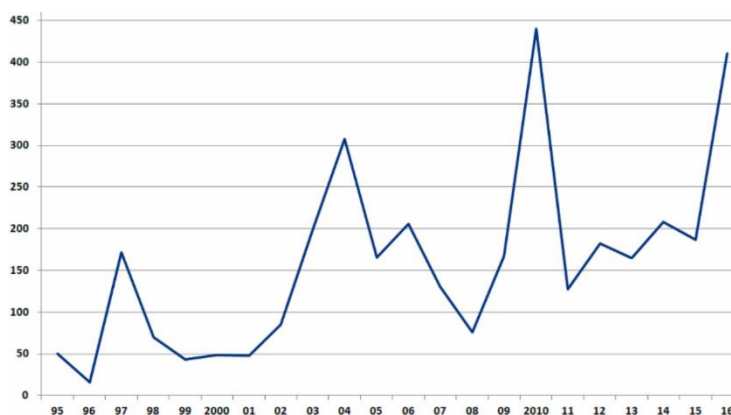
Dit sierlijke juffertje duikt incidenteel bij ons op als zwerver, dit jaar werden er zelfs 2 exemplaren gezien.

HB zag een exemplaar op zijn monitoringroute door het Oude Land van Strijen en MS zag een exemplaar bij het Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt.

Houtpantserjuffer (*Lestes viridis*)

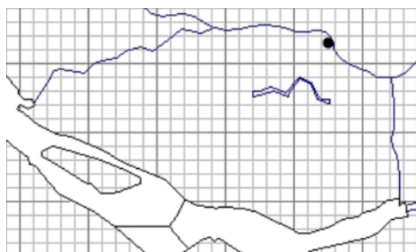

N=400

De Houtpantserjuffer zit vaak op beschutte plaatsen in de buurt van het water, zoals bosranden, struiken en ruigten. Meestal worden er niet meer dan enkele exemplaren tegelijk gezien, maar tijdens het vogelen in de Leenheren Buitengorzen noteerde GH een voorzichtige schatting van maar liefst 125 exemplaren in de oeverbegroeiing. De overige waarnemingen zorgen al voor een stijgende lijn in de meerjarengrafiek, maar met deze waarneming wordt het een mooie piek.

Blauwe breedscheenjuffer (*Platycnemis pennipes*)

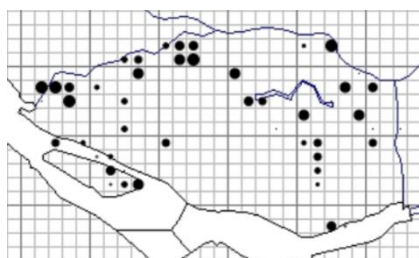

N=1

EL zag de Blauwe breedscheenjuffer op 7 juli op Kuipersveer, de 1e waarneming in de Hoeksche Waard!

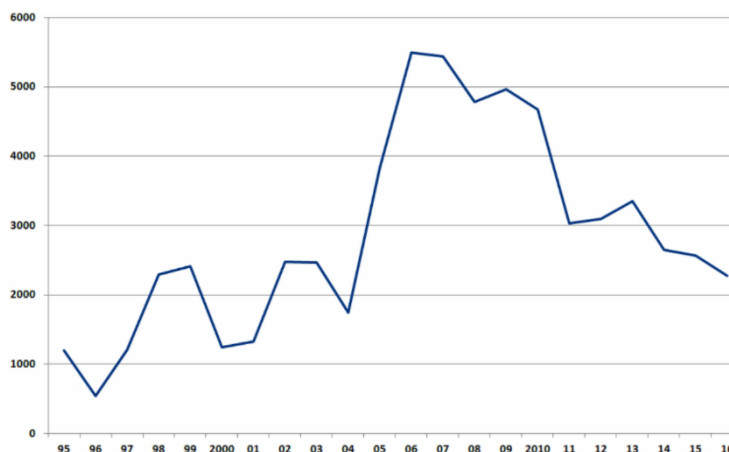
De soort is algemeen op de hoge zandgronden, maar zeldzaam in de rest van het land. Mogelijk is dit de meest westelijke waarneming in Nederland tot op heden.

Lantaarntje (*Ischnura elegans*)

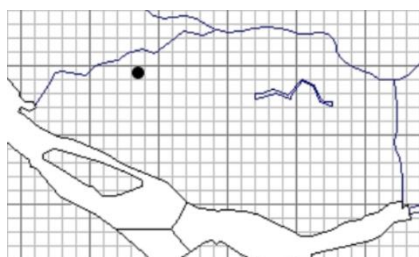

N=2288

Het Lantaarntje is de meest algemene soort op ons eiland, maar de aantallen lopen de laatste jaren terug. Op landelijk niveau treedt dezelfde ontwikkeling op. De Vlinderstichting vermoedt dat de uitbreiding van de meer kritische soorten ten koste gaat van het leefgebied van soorten die weinig eisen stellen aan de waterkwaliteit.

Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*)

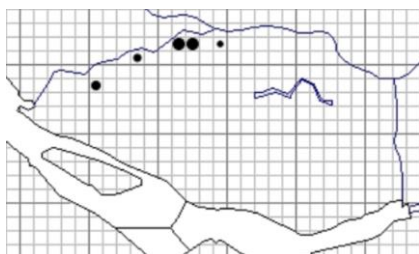
N=25

De Tengere grasjuffer duikt af en toe bij ons op, als pionier van ondiep en nog weinig begroeid water, maar zodra de vegetatie zich begint te ontwikkelen verdwijnt hij weer.

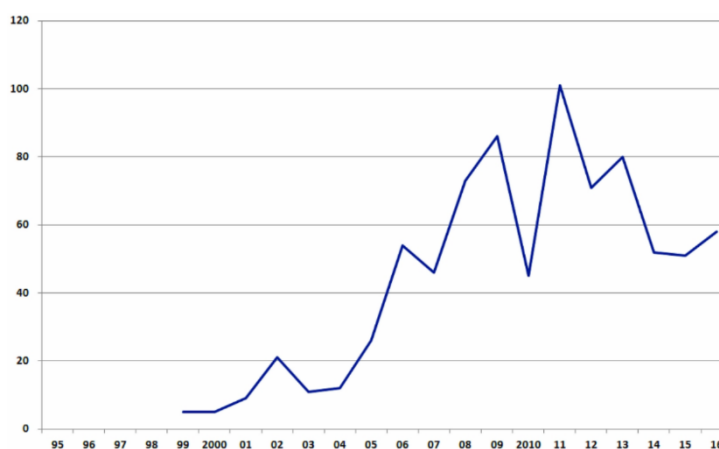
Dit jaar verscheen de soort in Nieuw-Beijerland, bij een pas gegraven sloot langs het zanddepot van een nieuwbouwproject.

Vuurjuffer (*Pyrrhosoma nymphula*)

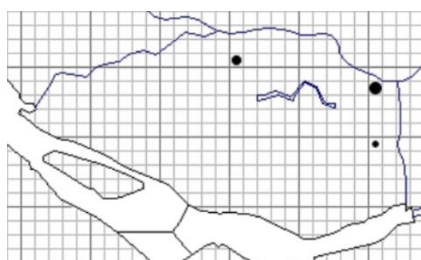

N=58

Op het verspreidingskaartje wordt zichtbaar dat alle libellenliefhebbers met een tuinvijver in de noordrand van de Hoeksche Waard wonen. Er werden ook 4 exemplaren gezien in de heemtuin van Piershil (in de buurt van de vijver).

Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*)

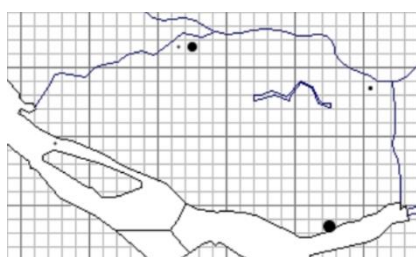

N=40

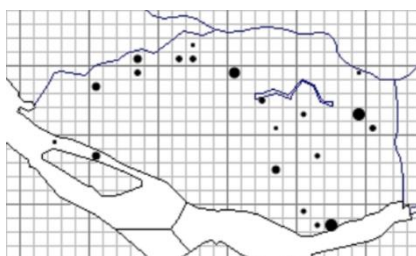
De Watersnuffel heeft een voorkeur voor voedselarm water en is daardoor op ons eiland beperkt aanwezig. Tijdens de publieksexcursie in het Mijl- en Nieuwlandse Bos werden de deelnemers verrast met 30 exemplaren.

Azuurwaterjuffer (*Coenagrion puella*)

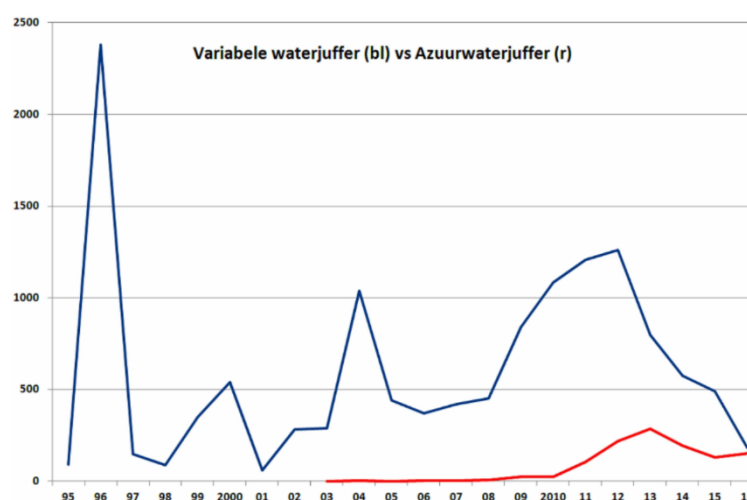

N=152

Variabele waterjuffer (*Coenagrion pulchellum*)

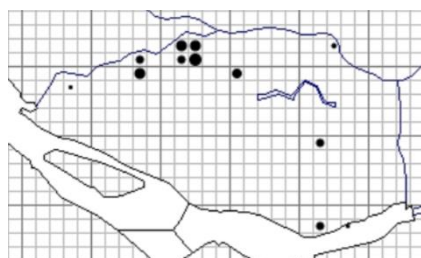

N=184

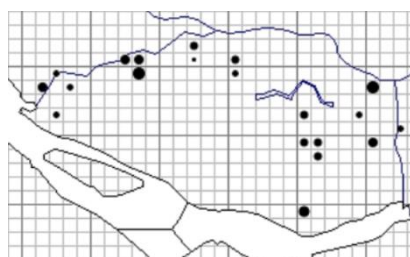
Met een voorkeur voor zandbodems is de Azuurwaterjuffer bij ons minder aanwezig dan de Variabele waterjuffer. De juffers lijken veel op elkaar en hebben dezelfde hoofdvliegtijd, dat maakt het soms lastig in het veld.

Grote roodoogjuffer (*Erythromma najas*)

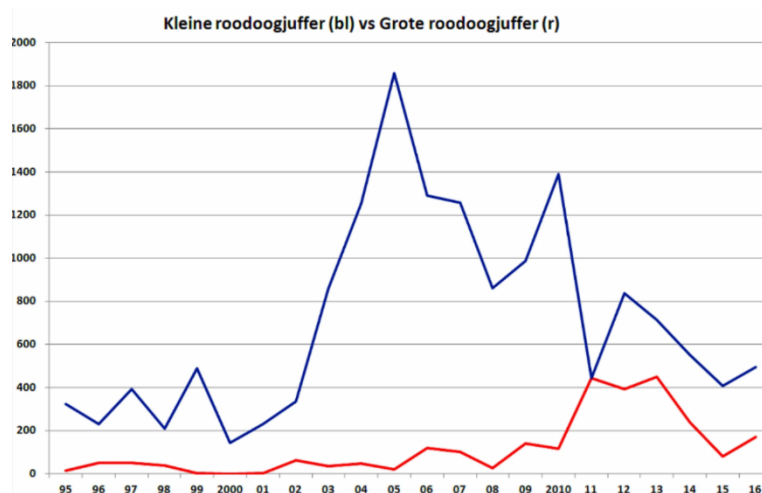
N=171

Kleine roodoogjuffer (*Erythromma viridulum*)

N=493

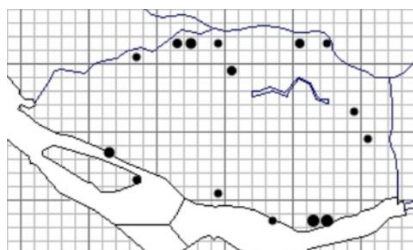
Beide roodoogjuffers laten dit jaar weer een opgaande lijn zien.

Kleine roodoogjuffer

De Kleine roodoogjuffer kan plaatselijk massaal aanwezig zijn. Tijdens de publieksexcursie werden er 100 exemplaren gezien, onder andere eiafzettend (in de waterpartij van het Mijl- en Nieuwlandse Bos).

Blauwe glazenmaker (*Aeshna cyanea*)

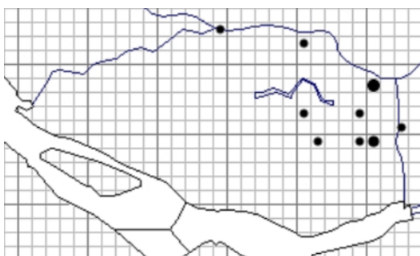

N=32

Kan overal worden aangetroffen, altijd in kleine aantallen.

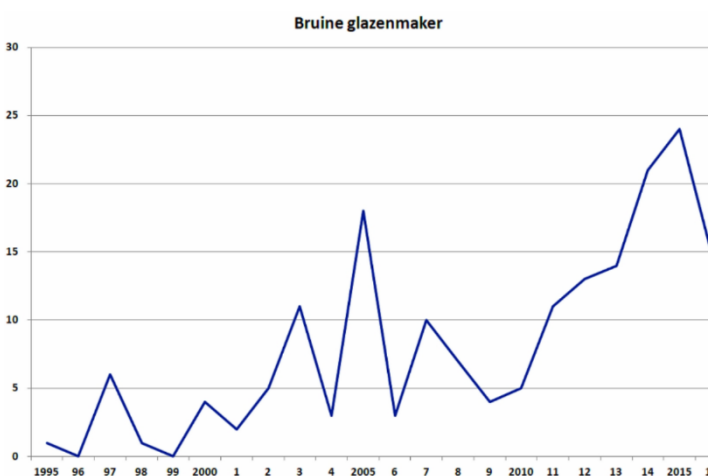

Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*)

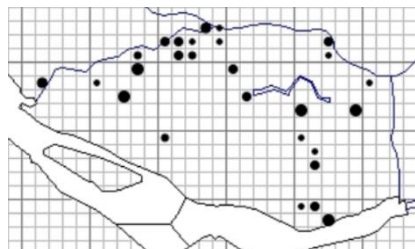

N=15

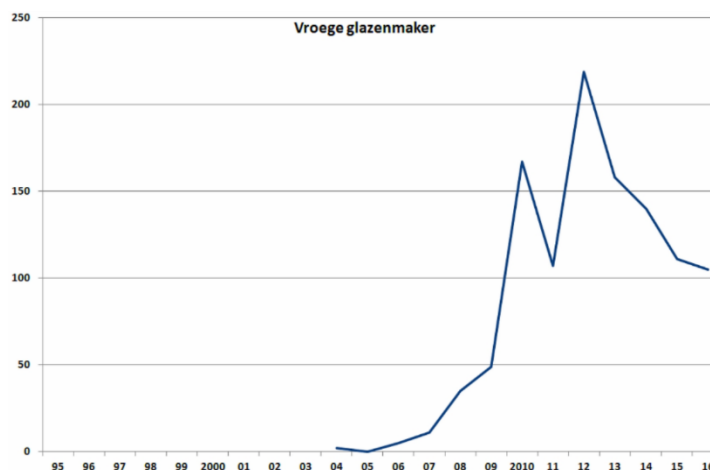
De Bruine glazenmaker vloog dit jaar wat meer westwaarts, EL zag een exemplaar op de Staart.

Vroege glazenmaker (*Aeshna isoeles*)

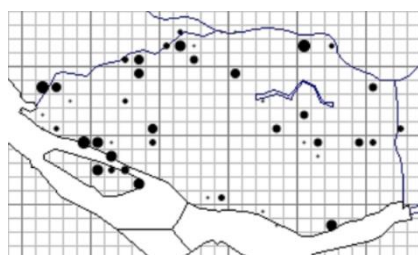

N=105

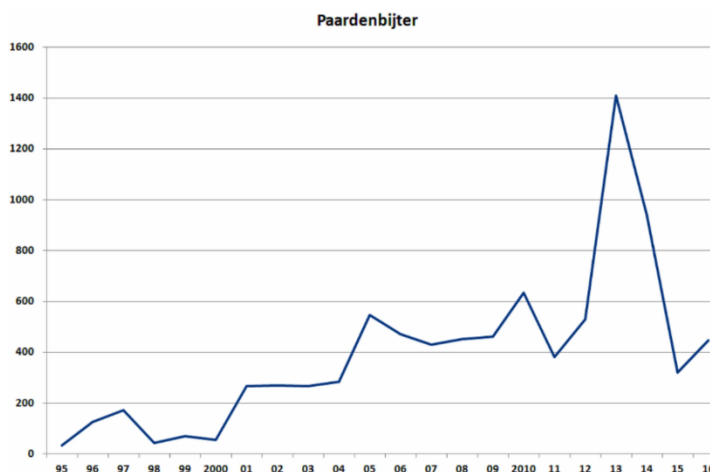
Door de spectaculaire toename in de afgelopen 10 jaar kan de Vroege Glazenmaker nu overal in de Hoeksche Waard worden aangetroffen. Het is opmerkelijk dat de soort op de eilanden onder ons vrijwel niet voorkomt.

Paardenbijter (*Aeshna mixta*)

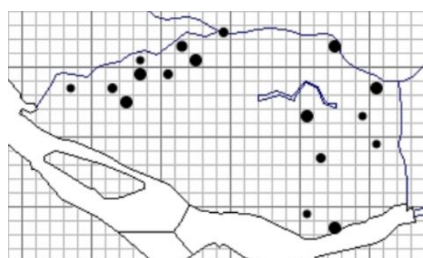

N=447

Er werden dit jaar weer meer dan 400 exemplaren gezien.

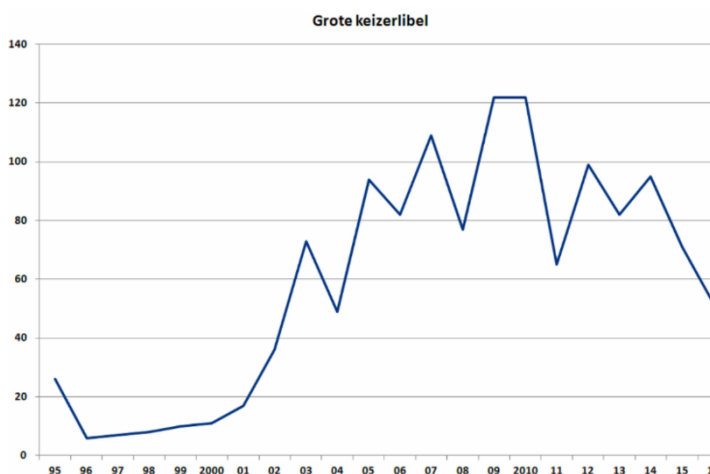

Grote keizerlibel (*Anax imperator*)

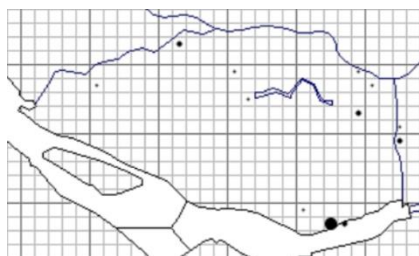

N=52

De dalende lijn zet nog steeds door.

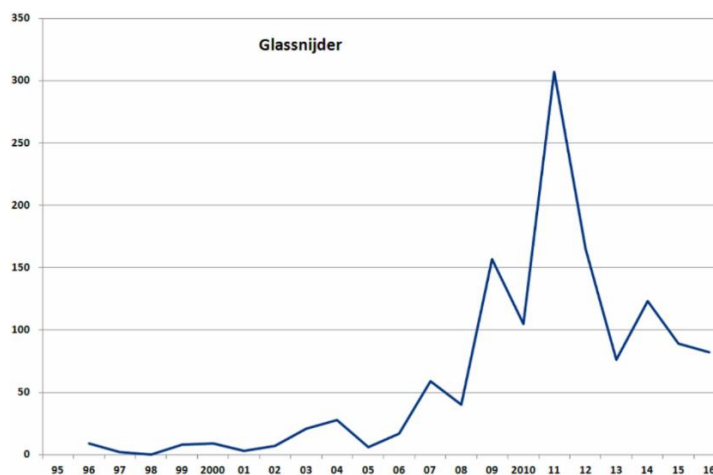

Glassnijder (*Brachytron pratense*)

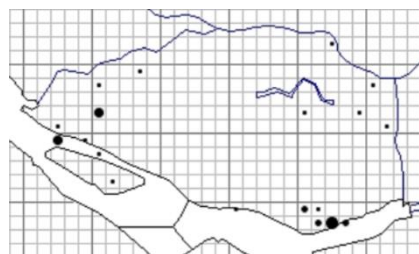

N=82

Op de Esscheplaat zit een flinke populatie, KvdB loopt er een monitoringroute voor het landelijke meetnet.

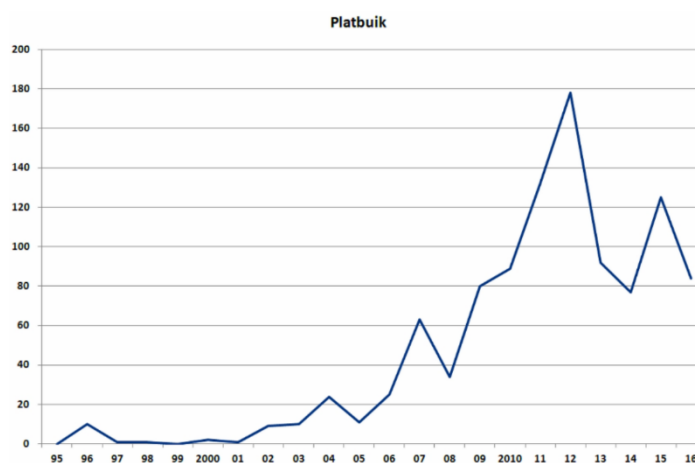
Platbuik (*Libellula depressa*)

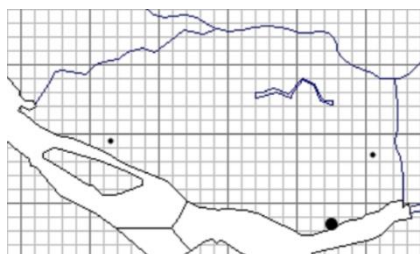
N=84

Kan overal op ons eiland worden aangetroffen.

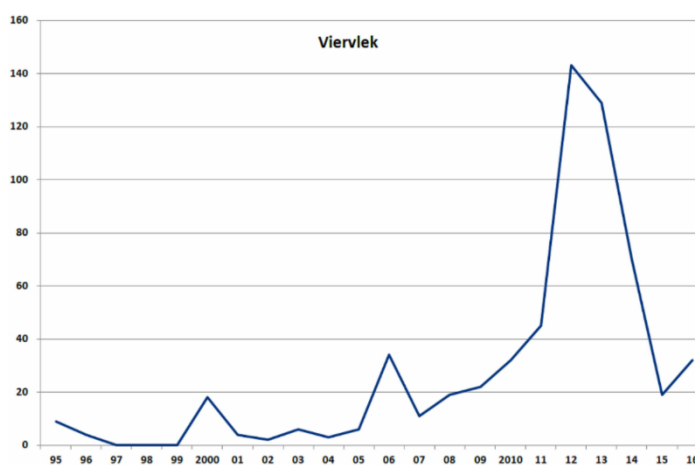

Viervlek (*Libellula quadrimaculata*)

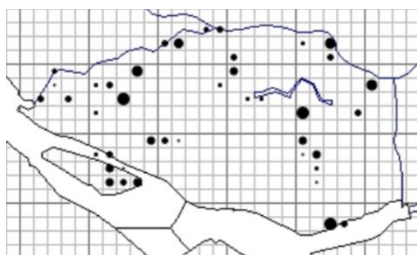

N=32

De grote piek in 2012 werd gevolgd door een flinke daling, dit jaar laat weer een stijgende lijn zien.

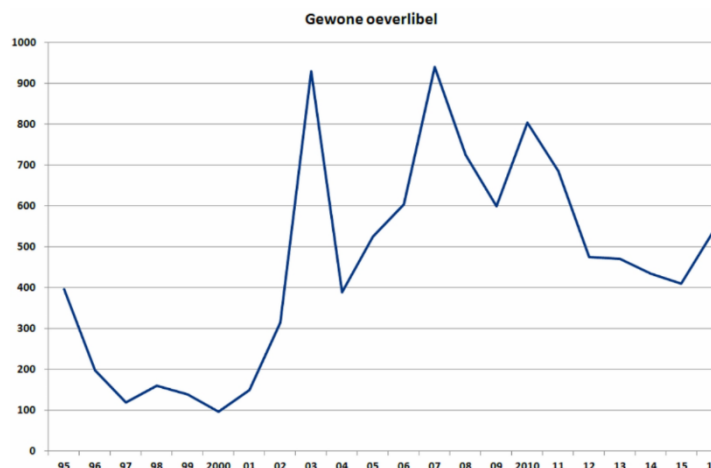

Gewone oeverlibel (*Orthetrum cancellatum*)

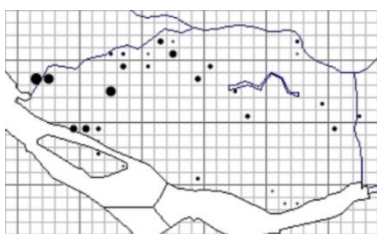

N=533

Ook bij deze soort vermoedt de Vlinderstichting dat het leefgebied de laatste jaren kleiner wordt door de uitbreiding van de meer kritische soorten (zie ook Lantaarntje)

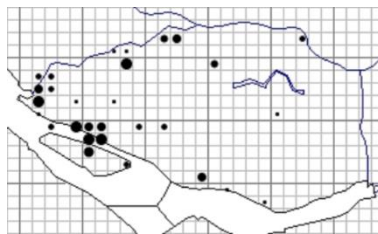

Bloedrode heidelibel (*Sympetrum sanguineum*)

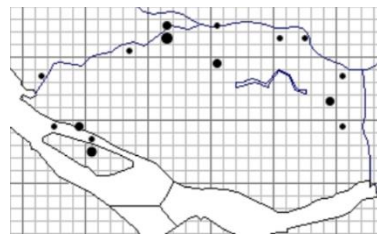
N=28

Bruinrode heidelibel (*Sympetrum striolatum*)

N=254

Steenrode heidelibel (*Sympetrum vulgatum*)

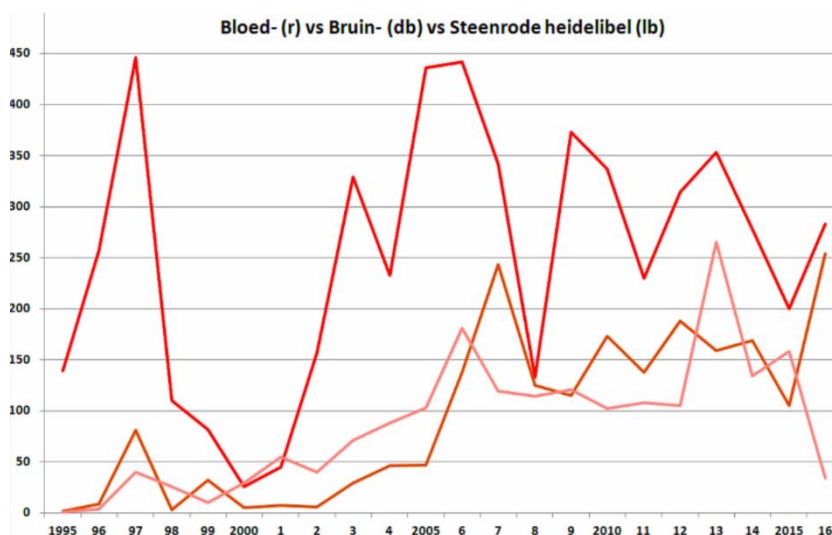

N=34

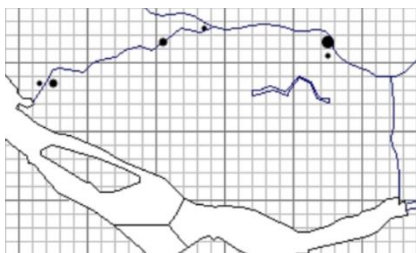
Deze drie heidelibellen lijken erg veel op elkaar, determinatie in het veld is lastig en kent vermoedelijk een hoog foutpercentage. De Bloedrode heidelibel is door de zwarte poten redelijk herkenbaar, maar bij de Bruinrode heidelibel en Steenrode heidelibel gaat het om details die alleen van dichtbij goed kunnen worden onderscheiden.

Onderstaande meerjarengrafiek laat zien dat de Bloedrode heidelibel op ons eiland het meest aanwezig lijkt (de bovenste lijn in de grafiek).

Bloedrode heidelibel
(foto: BW)

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

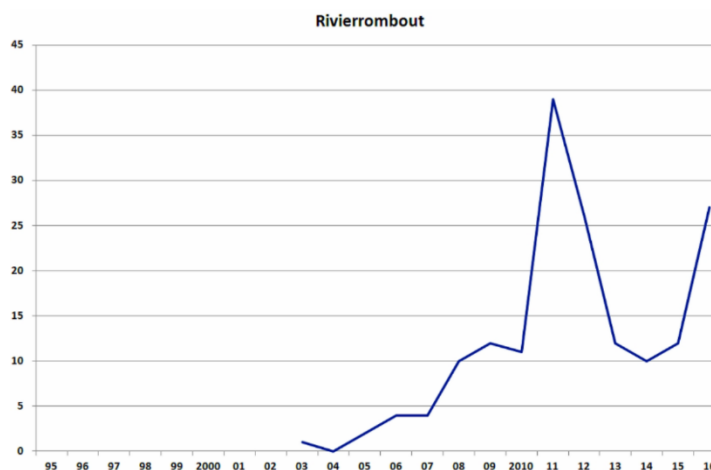

N=27

foto: BW

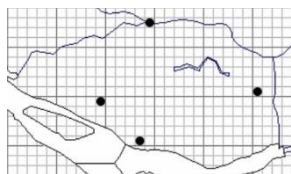
De Rivierrombout is bezig met een opmars in westelijke richting. De hotspot is nog steeds Kuipersveer waar HB maar liefst 5 exemplaren zag bij een bezoek. Ook dit jaar zag EL weer een Rivierrombout in de Staart. Maar de meest spectaculaire waarneming kwam van GH: hij zag 2 exemplaren in de Leenheren Buitengorzen langs het Spui, zo westelijk werd de Rivierrombout op ons eiland nog niet eerder gezien!

MACRONACHTVLINDERS

Elk jaar proberen we met onze nachtvangsten een beeld te krijgen van de macronachtvlinders in de Hoeksche Waard. De nachtvangsten (op licht en smeer) worden gehouden in natuurterreinen verspreid door de Hoeksche Waard. Daarnaast wordt de HWL-lichtval ingezet om aanvullende gegevens te verzamelen.

Er werden 155 soorten macronachtvlinders waargenomen, daarmee was het een matig jaar.

Op het kaartje staan de locaties waar onze werkgroep haar nachtvangsten heeft gehouden.

Bijzonderheden in de Hoeksche Waard

De nachtvlinderwereld in de Hoeksche Waard blijft in beweging, dit zorgt voor leuke verrassingen en het betekent soms dat soorten die nieuw opduiken pas na enige tijd van de juiste naam worden voorzien.

Gepluimde snuituil (*Pechipogo plumigeralis*)**1e waarneming in de Hoeksche Waard!**

Op 10 juli zat de vlinder op het laken in de tuin van KvdB, op dat moment de eerste waarneming in de Hoeksche Waard! Later ontdekte TS de vlinder in zijn fotobestand van een lichtvangst op 3 juli 2015 in Zuid-Beijerland, dus de Gepluimde snuituil was in 2015 al voor het eerst in de Hoeksche Waard aanwezig. Het is een zeldzame soort die pas in 2006 voor het eerst in Nederland opdook, in Zeeuws-Vlaanderen.

foto: KvdB

Geelbruine oogspanner (*Cyclophora ruficiliaria*)**1e waarneming in de Hoeksche Waard!**

Op 23 augustus 2015 zat de vlinder in de lichtval in de tuin van MZ. De determinatie had de nodige voeten in aarde. Met externe hulp werd de vlinder uiteindelijk onder de naam Oranjerode oogspanner ingevoerd in Telmee. De validator keurde de waarneming echter af, zonder een andere soort voor te stellen. Een vraag op het forum van Waarneming.nl leverde uiteindelijk resultaat op. Het betreft een zeer zeldzame soort, de laatste waarneming in Nederland dateert van 1997 in Noord-Brabant.

foto: MZ

Nog enkele bijzondere waarnemingen:

Zwart weeskind (*Mormo Maura*)

Voor het derde achtereenvolgende jaar werd deze uil in de Hoeksche Waard gezien. Deze soort is vrij zeldzaam, maar breidt zich de laatste jaren vanuit Zuid-Limburg uit.

foto: HB

Diverse pijlstaarten

Verspreid over het eiland werden maar liefst 8 soorten gemeld (soms bij lichtvangsten, maar ook via Waarneming.nl):

- Lindepijlstaart (2)
- Pauwoogpijlstaart (3)
- Populierenpijlstaart (6)
- Groot Avondrood (3)
- Windepijlstaart (3)
- Doodshoofdvlinder (1)
- Kolibrievlinder (23)
- Ligusterpijlstaart (1)

Windepijlstaart

foto: TS

Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*)

Er werden 338 exemplaren waargenomen, verspreid over het oostelijke gedeelte van de Hoeksche Waard. Een mooi resultaat van het natuurlijke beheer door HWL.

foto: HB

HWL-TERREINEN

Het Hoekschewaards Landschap beheert een flink aantal terreinen (totaal ca. 200 ha). De grotere terreinen bezoeken we jaarlijks om de ontwikkelingen bij vlinders en libellen te kunnen volgen. Hier worden de gegevens van enkele terreinen gepresenteerd.

De Staart

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Dagvlinders		Libellen	
	2016		2016
Zwartspriddikkopje	26	Houtpantserjuffer	
Koninginnenpage		Lantaarntje	
Oranjelipje		Watersnuffel	
Groot koolwitje	2	Azuurwaterjuffer	
Klein koolwitje	63	Variabele waterjuffer	
Klein geaderd witje	20	Blauwe glazenmaker	
Oranje luzernevlinder		Bruine glazenmaker	1
Citroenvlinder		Vroege glazenmaker	6
Kleine vuurvlinder	1	Paardenbijter	1
Boomblauwtje	1	Grote keizerlibel	2
Bruin blauwtje		Platbuik	
Icarusblauwtje	11	Vierlek	
Atalanta	41	Gewone oeverlibel	7
Distelvlinder	14	Bloedrode heidelibel	
Dagpauwoog	26	Bruinrode heidelibel	
Kleine vos	57	Steenrode heidelibel	
Gehakelde aurelia	1	Pivierrombout	1
Bont zandoogje	1		
Argusvlinder		Totaal soorten	6
Hooibeestje	3		
Oranje zandoogje	15		
Bruin zandoogje	259		
Totaal soorten	16		

Voor alle terreinen geldt:

Soorten waarbij geen aantal wordt vermeld zijn wel in eerdere jaren waargenomen, maar niet in 2016.

Oudendijk - Hoekse weg / Idylle

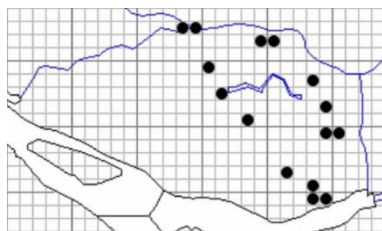
Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Dagvlinders		Libellen	
	2016		2016
Zwartspriddikkopje	5	Houtpantserjuffer	
Oranjelipje		Lantaarntje	1
Groot koolwitje	2	Tengere grasjuffer	
Klein koolwitje	12	Azuurwaterjuffer	
Klein geaderd witje	6	Variabele waterjuffer	1
Kleine vuurvlinder		Grote roodoogjuffer	
Boomblauwtje		Kleine roodoogjuffer	
Bruin blauwtje	1	Blauwe glazenmaker	
Icarusblauwtje		Bruine glazenmaker	
Atalanta	1	Vroege glazenmaker	
Distelvlinder		Paardenbijter	7
Dagpauwoog	1	Grote keizerlibel	
Kleine vos		Platbuik	
Gehakelde aurelia		Vierlek	
Bont zandoogje	8	Gewone oeverlibel	
Argusvlinder		Bloedrode heidelibel	3
Hooibeestje	12	Bruinrode heidelibel	
Oranje zandoogje		Steenrode heidelibel	
Bruin zandoogje	3		
Totaal soorten	10	Totaal soorten	4

Idylle - de Vlinderstichting, Strijen (RD: 089-427)

Dagvlinders		Libellen	
	2016		2016
Zwartspriddikkopje	1	Lantaarntje	3
Groot koolwitje	25	Grote keizerlibel	
Klein koolwitje	5	Gewone oeverlibel	1
Klein geaderd witje	1		
Bruin blauwtje	3	Totaal soorten	2
Icarusblauwtje	24		
Distelvlinder	13		
Kleine vos	3		
Argusvlinder			
Hooibeestje	11		
Oranje zandoogje			
Bruin zandoogje	3		
Totaal soorten	10		

Kleine terreinen in beheer bij HWL

HWL beheert diverse kleine terreinen, verspreid over de Hoeksche Waard. Dit jaar werden een aantal locaties bezocht (met stippen aangegeven in het kaartje).

Locaties	Mollekade W	Mollekade C	2A	4	6	7A	8	8A	21	53	56
RD	94-426	95-426	98-423	99-421	99-419	100-419	100-419	100-419	98/99-414/415	91-422	90-424
Dagvlinders											
Zwartsprietdikkopje				1		9	16				
Boswitje							1				
Groot koolwitje						3		1			1
Klein koolwitje			4	20	1	10	4	2			14
Klein geaderd witje				13	1	3	1				3
Oranje luzernevlinder											1
Kleine vuurvinder						2					
Boomblauwtje											1
Bruin blauwtje	4	3		3						1	6
Icarusblauwtje	1	2		89		3	32		10		9
Atalanta				6		3					
Distelvlinder		1		2				4		4	13
Dagpauwoog				14	1	6		1			
Kleine vos			6	2		3	52		2	6	2
Landkaartje											
Bont zandoogje				2	1	1	4				2
Hooibeestje	2	10		3		6	8		2	2	12
Oranje zandoogje						4	3				
Bruin zandoogje			12	16	3	11	17	8	6		1
Totaal soorten	3	4	3	12	5	13	10	5	4	4	12
Totaal bezoeken	1	1	1	8	2	5	4	2	1	2	4

Libellen	Mollekade W	Mollekade C	2A	4	5	7A	7B	8	8A	53	56
					91-422		99-419	100-419	100-419		
Houtpantserjuffer						2					2
Lantaarntje		3	100	95	15	11		10	2	25	90
Watersnuffel								1			
Variabele waterjuffer				50							27
Grote roodoogjuffer											12
Kleine roodoogjuffer				8		25					5
Blauwe glazenmaker		2		1		1					2
Bruine glazenmaker				1		2	1	1			
Vroege glazenmaker				7	3						3
Paardenbijter						3	5				5
Grote keizerlibel				1		1					
Glassnijder				2						1	1
Platbuik				1							
Gewone oeverlibel				4						2	9
Bloedrode heidelibel				2		1		2			2
Bruinrode heidelibel											5
Steenrode heidelibel				2		1					2
Totaal soorten		2	1	12	2	9	2	4	1	3	13
Aantal bezoeken	1	1	1	4	1	3	1	1	1	1	3

Colofon

Vereniging Hoekschewaards Landschap Werkgroep Vlinders en Libellen

Jaarverslag 2016

Coördinator werkgroep: Marion Zondervan

Beheerder waarnemingendatabase: Henk Bunjes

tekst:
Marion Zondervan

overzichten, kaartjes en grafieken:
Henk Bunjes

Omslagfoto's:
Boswitje/Verborgten boswitje *(foto Henk Bunjes)*
Blauwe breedscheenjuffer *(foto Marion Zondervan)*
Geelbruine oogspanner *(foto Marion Zondervan)*
Gepluimde snuituil *(foto Kees van den Berg)*

Natuurbezoekerscentrum: Klein Profijt
Open: di-vr 10-17 uur, za/zo 12-17 uur
bezoekadres: Zalmpad 11
postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland
tel.: 0186-621888
e-mail: kantoor@hw1.nl
internet: www.hw1.nl

Nationaal Landschap Centrum (NLC)
Open: za/zo 12-17 uur
Veerweg 1c
3281 LX Numansdorp
tel.: 0186-653512
e-mail: nlc@hw1.nl
internet: www.hw1.nl

